Krzysztof Goźdz-Roszkowski

ŹRÓDŁA RĘKOPIŚMIENNE
DO HISTORII ZIEMSKIEGO PRAWA SĄDOWEGO
POLSKI PRZEDROZBIOROWEJ
W ARCHIWUM OSTROWSKICH I POTOCKICH Z MALUSZYNA
HANDSCHRIFTLICHE QUELLEN
ZUR GESCHICHTE DES GERICHTLICHEN ADELSRECHTS
IN POLEN VOR DER TEILUNG
IM ARCHIV DER OSTROWSKIS UND POTOCKIS AUS MALUSZYN

WSTĘP

Archiwa prywatne od dawna zwracały uwagę badaczy¹. Także historyków prawa². Długo jednak większość z tych archiwów była trudno dostępna³. Gdy w związku z reformą rolną lwia ich część znalazła się

¹ Literatura archiwistyczna poruszała to zagadnienie już w XIX w. Jej zestawienie w artykule K. Kaczmarczyka, *Archiwa rodzinne, ich literatura i porządkowanie*, RH 1957, 23, s. 633—635. Zob. też B. Smoleńska, *Archiwa podworskie w Polsce Ludowej*, „Archeion” 1955, 24, s. 38—39; S. Płaza, *Źródła rękopiśmienne do dziejów wsi w Polsce feudalnej. Studium archiwoznawcze*, Warszawa 1976, s. 21—23, 34 *passim*. **Skróty użyte w przypisach**: CPH — „Czasopismo Prawno-Historyczne”; HPPP — *Historia państwa i prawa Polski*; Inwentarz — *Inwentarz Archiwum Ostrowskich i Potockich z Maluszyzna (1425—1944)*, mpis w WAP Łódź, sygn. 561; KH — „Kwartalnik Historyczny”; PPP — *Pomniki Prawa Polskiego*, Ossolineum; PSB — *Polski słownik biograficzny*; RH — „Roczniki Historyczne”.

² Wzmiankował o nich już P. Burzyński omawiając źródła prawa polskiego. (*Prawo polskie prywatne napisane [...] przez [...]*, t. 1, Kraków 1867, s. 231. S. Kutrzeba pisał, że „archiwa prywatne przedstawiają nieraz dużą doniosłość dla historii prawa”. (*Historia źródeł dawnego prawa polskiego*, t. 2, Lwów—Warszawa—Kraków 1926, s. 447). Zob. też W. Sobociński, *Historia ustroju i prawa Księstwa Warszawskiego*, Toruń 1964, s. 46; HPPP 3, *Od rozbiorów do uwłaszczenia*, red. J. Bardach, M. Senkowska-Gluck, Warszawa 1981, s. 76.

³ P. Bańkowski, *Archiwa i zbiory podworskie, udostępnione dla badań naukowych*, KH 1953, 60, z. 3, s. 418; Smoleńska, *Archiwa podworskie...*, s. 38.

w archiwach państwowych⁴ i tam została w sposób fachowy uporządkowana⁵, sytuacja zmieniła się. Znacjonalizowane archiwa prywatne, nazywane najczęściej archiwami podworskimi⁶, stały się otworem przed nauką⁷. Należy do nich Archiwum Ostrowskich i Potockich z Maluszyna, zaliczane do największych i najciekawszych zespołów w grupie archiwów prywatnych, przechowywanych w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Łodzi⁸.

W okresie przedrozbiorowym było ono średnioszlacheckim archiwum. Dopiero w XIX w. nabrało cech archiwum magnackiego, chociaż nie latyfundiinalnego⁹. Jego zasoby narastały stopniowo dzięki sukcesjom, małżeństwom, a także w wyniku kupna dóbr¹⁰. Druga wojna światowa nie oszczędziła archiwum maluszyńskiego. Uległo ono wówczas częściowemu

⁴ Smoleńska, *Archiwa podworskie...*, s. 39–40. Autorka podaje, iż w okresie 10 lat istnienia PRL archiwa państwowe zgromadziły pokaźną liczbę akt podworskich. Zajmują one 5843,2 m. bieżących pótek. (*Ibidem*, s. 41). Niedokładnie powtórzył za Smoleńską tę informację Kaczmarczyk (*Archiwa rodzinne...*, s. 635): 5822 m. b. pótek. F. Zielińska utrzymuje, że na przestrzeni 15 lat od ukazania się artykułu B. Smoleńskiej zasób ten jeszcze nieco wzrósł i składa się z około 250 zespołów. (*Archiwalia prywatne (pojęcie, zakres gromadzenia, metody opracowania)*, „Archeion” 1971, 54, s. 77). Wszakże ogólna liczba zespołów uległa w tym czasie zmniejszeniu w porównaniu ze stanem z roku 1955. Zob. Smoleńska, *Archiwa podworskie...*, s. 41 (tabela), gdzie należy poprawić ewidentną pomyłkę w podliczeniu zespołów: jest 344, a powinno być 345.

⁵ Porządkowanie tego zasobu, który napływał do archiwów państwowych zdeprawowany i przeważnie „w stanie zupełnego chaosu i dezorganizacji” (Bańkowski, *Archiwa i zbiory...*, s. 418; Smoleńska, *Archiwa podworskie...*, s. 43) było zadaniem nader pracochłonnym i nasuwającym też sporo problemów natury teoretycznej. Zob. np. Kaczmarczyk, *Archiwa rodzinne...*, s. 636–645 (tamże wcześniejsza literatura); Zielińska, *Archiwalia prywatne...*, s. 83–88.

⁶ W kwestii terminu „archiwum podworskie” zob. P. Bańkowski, *Porządkowanie archiwaliów prywatnych*, „Archeion” 1951, 19/20, s. 194, także G. Labuda [rec.: Kaczmarczyk, *Archiwa rodzinne...*], „Studia Źródłoznawcze” [Poznań] 1958, 3, s. 308, a zwłaszcza uwagi Zielińskiej, *Archiwalia prywatne...*, s. 75–76. Zob. też *Polski słownik archiwalny*, red. W. Maciejewska, Warszawa 1974, s. 20, hasło: *archiwum podworskie*.

⁷ O stopniu ich udostępnienia wg stanu z 1955 r. informuje Smoleńska, *Archiwa podworskie...*, s. 44–45; Zob. też Płaza, *Źródła rękopiśmienne...*, s. 23, pkt 17 *in fine*.

⁸ Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Łodzi. Informator o zasobie archiwalnym, oprac. A. Żebrowska, Łódź 1979, s. 24. Archiwum maluszyńskie znane było literaturze archiwoznawczej już przed II wojną światową: Z. Wdowiszewski, *Wiadomość o archiwum Ostrowskich w Maluszynie*, „Archeion” 1929, 5, s. 65–69.

⁹ *Inwentarz*, k. 6–7, 16.

¹⁰ W XX w. archiwum powiększało się dzięki kolekcjonowaniu Potocianów przez właścicieli Maluszyna. *Inwentarz*, k. 10.

zniszczeniu. Obecnie liczy 15 m bieżących półek (535 pozycji inwentarzowych)¹¹. Fizyczny stan zachowania zespołu jest w zasadzie dobry¹². Znaleźć tu można materiały pochodzące nawet z XV w. Jest ich jednak niewiele. To samo dotyczy stulecia XVI. Podstawą zasobu są akta z XVII—XX w.¹³

Podobnie jak w wielu innych archiwach podworskich, również i w przechowywanym w Łodzi Archiwum Ostrowskich i Potockich z Maluszyna znajdują się liczne i wartościowe materiały do studiów nad ziemskim prawem sądowym w przedrozbiorowej Polsce. Połowę bowiem zawartości tego zespołu stanowią przede wszystkim akta prawnomajątkowe¹⁴. Pośród nich rzucają się w oczy zwłaszcza dokumenty stwierdzające dokonanie czynności prawnych, a także akta procesowe. Jedne i drugie występują zazwyczaj w postaci uwierzytelnionych odpisów z ksiąg sądowych przeważnie grodzkich, najczęściej piotrkowskich¹⁵. Zdarzają się także akta powstałe w wyniku działalności Trybunału Koronnego w Piotrkowie¹⁶. Wobec zniszczenia ksiąg sądowych ziemskich i grodzkich piotrkowskich oraz akt Trybunału, materiały znajdujące się w archiwum maluszyńskim są szczególnie cenne. Stanowią bowiem źródło zastępcze¹⁷. Wśród akt prawnomajątkowych są również wcale liczne materiały o cha-

¹¹ *Ibidem*, k. 9—10. Bańkowski, *Porządkowanie...*, s. 194. O dziejach archiwum maluszyńskiego i jego twórcach informuje szerzej *Inwentarz*, k. 5—9. Zob. też biogramy Ostrowskich w PSB 24, z. 3 [Ossolineum 1979], s. 538—540, 556—559, 569—571.

¹² *Inwentarz*, k. 12.

¹³ *Ibidem*, k. 9.

¹⁴ *Ibidem*, k. 14. O przewadze tego typu akt w zasobie z epoki feudalnej w archiwum maluszyńskim wzmiankuje też H. Stebelska, *Typy akt majątkowych epoki feudalnej w archiwach podworskich*, „Archeion” 1956, 26, s. 153, przyp. 2. Szczegółowe omówienie akt majątkowych w archiwach podworskich przechowywanych w AGAD, *ibidem*, s. 155—170.

¹⁵ Tak rzecz się przedstawia w tej części akt, którą objęło indeksowanie. Archiwum jako całość cechuje dość duża rozpiętość terytorialna. Dobra należące do Ostrowskich i Potockich oraz rodzin z nimi spokrewnionych znajdowały się w szeregu powiatów także radomszczańskim, włoszczowskim, wieluńskim, krakowskim, miechowskim, sandomierskim, stopnickim, węgrowskim i innych. *Inwentarz*, k. 9.

¹⁶ Dostrzegł to już Wdowiszewski, *Wiadomość...*, s. 66.

¹⁷ *Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Straty archiwów i bibliotek warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych*, t. 1, *Archiwum Główne Akt Dawnych*, Warszawa 1957, s. 131, 184, 203. W archiwum maluszyńskim (sygn. 1/30, 1/31) znajdują się też wypisy z ksiąg sądowych z terenu księstwa siewierskiego, należącego do biskupów krakowskich. Księgi te, jak wiele innych, uległy zniszczeniu w czasie II wojny światowej. *Ibidem*, s. 205. Na „bogate materiały zastępcze” znajdujące się w archiwach podworskich zwrócił już uwagę Bańkowski, *Archiwa i zbiory...*, s. 418.

rakterze prywatnym, jak na przykład niektóre kontrakty nie oblatowane w księgach grodzkich, czy kwity z wykonania świadczenia pieniężnego¹⁸.

Historycy prawa rzadko sięgali do archiwum maluszyńskiego. Interesowały ich materiały z XIX i początków XX w., dotyczące zagadnień prawnoustrojowych¹⁹. Natomiast akta staropolskie wciąż czekają na wykorzystanie. Stan taki jest częściowo rezultatem mniejszego zainteresowania nauki problematyką ziemskiego prawa sądowego, zwłaszcza z okresu trzech ostatnich stuleci istnienia I Rzeczypospolitej²⁰. Hamującą na podejmowanie kwerendy, nie tylko zresztą w archiwum maluszyńskim, wpływa też w pewnej mierze perspektywa przejrzenia akt karta po karcie. Jak wiadomo, wymaga to ogromnego trudu²¹. Inwentarz archiwalny orientuje bowiem tylko ogólnie o zawartości zespołu. Badacz nie wie dokładnie, gdzie znajdują się w nim interesujące go materiały²². W tej sytuacji wielce pożądanym byłby indeks rzeczowy²³. Jednak sporządzenie dobrej tego rodzaju pomocy archiwalnej jest oczywiście zadaniem trudnym i odpowiedzialnym.

Problemem staje się już sam wybór metody indeksowania, dostosowanej do charakteru oraz ilości materiałów archiwalnych, które mimo zniszczeń, mierzone są w metrach bieżących pólek. Również sens prawny indeksowanego aktu bywa czasem niejasny, bądź ze względu na zawiłą redakcję tekstu, bądź gdy ów tekst dotyczy kwestii niedostatecznie zbadanej. Trudności, jakie wyłaniają się przed indeksatorem, można częściowo pokonać korzystając z bogatych doświadczeń innych, nie tylko

¹⁸ Charakterystyka zawartości archiwum maluszyńskiego zwłaszcza z punktu widzenia rozwoju form kancelaryjnych w *Inwentarzu*, k. 14–16.

¹⁹ M. Kallas, *Organy administracji terytorialnej w Księstwie Warszawskim*, Toruń 1975, s. 250; D. Górecki, *Powstawanie władz naczelných w odradzającej się Polsce (1914–1919)*, „Acta Universitatis Lodziensis” 1983, Folia iuridica 13, s. 4, 69, 70, 202.

²⁰ Mówi się nawet o zastoju w badaniach nad dawnym polskim prawem sądowym. Zdaniem B. Lesińskiego jest on „bardzo wyraźny zwłaszcza w dziedzinie badań nad prawem prywatnym”. (*O prawnych formach kredytu w Polsce średniowiecznej*, CPH 1980, 32, z. 2, s. 187. Od tego czasu, gdy idzie o prawo prywatne, sytuacja niewiele się zmieniła.

²¹ Co gorsza, częste kartkowanie przyspiesza proces niszczenia archiwaliów. K. Konarski, *Indeks archiwalny — Próba metody*, „Archeion” 1962, 36, s. 13 i 35; W. Maciejewska, *Skorowidze i indeksy*, „Archeion” 1962, 37, s. 152.

²² Nie wystarczają informacje w rubryce „uwagi”. Zob. *Inwentarz*, *passim*. M. Sławoszewska, *Problem sumariuszy i indeksów w Archiwum Gdańskim*, „Archeion” 1962, 37, s. 146.

²³ W toku prac porządkowych sporządzono dla Archiwum Ostrowskich i Potockich z Maluszyna skorowidze nazw dóbr i nazwisk właścicieli. *Inwentarz*, k. 17.

archiwistów²⁴, lecz w dużej mierze również i wydawców źródeł²⁵. Nie zastąpi to jednak własnego doświadczenia, uzyskanego w toku pracy nad indeksem w bezpośrednim kontakcie ze źródłami. Zwłaszcza że indeksowanie jest czynnością, która nie daje się wcisnąć w sztywne schematy. Sporo w niej miejsca na indywidualne rozwiązania uzależnione od charakteru i chronologii źródeł²⁶. Wyłania się przeto potrzeba prowadzenia prac wstępnych.

Prezentowany indeks ma właśnie charakter wstępnego, przygotowawczego studium. Obejmuje on tylko niewielką część zasobu archiwum, odnoszącą się do klucza maluszyńskiego, położonego między Pilicą a Wierciłą, dopływem Warty²⁷. Na wspomnianą część zasobu składa się 31 jednostek inwentarzowych, z których tylko 13 zawiera akta staropolskie (do roku 1795)²⁸.

²⁴ Np.: J. Siemiński, *Roztrząsania terminologiczne. III Skorowidze*, „Archeion” 1929, 5, s. 59—64; Konarski, *Indeks archiwalny...*, s. 13—35; A. Ptasnikowa, *Dwa projekty sumariusza archiwalnego*, „Archeion” 1962, 37, s. 129—135; W. Budka, *Indeksy archiwalne*, „Archeion” 1962, 37, s. 136—139; J. Bielecka, *Uwagi o sumaryzowaniu i indeksowaniu ksiąg ziemskich i grodzkich*, „Archeion” 1962, 37, s. 140—145; Sławoszevska, *Problem sumariuszy...*, s. 145—148; Maciejewska, *Skorowidze...*, s. 148—152.

²⁵ Zob. np. obszernie objaśnienia i uwagi do indeksów S. Grodzkiego, L. Łysia-ka, S. Płazy i A. Vetulani w wydawnictwach: *Księga sądowa Uszwi dla wsi Zawady 1619—1788*, oprac. i wyd. A. Vetulani, [w:] PPP, dz. II, *Prawo wiejskie*, t. 1, (1957), s. 24—25; *Księgi sądowe wiejskie klucza łączkiego*, t. 2, 1744—1811, oprac. i wyd. A. Vetulani, [w:] *ibidem*, t. 3 (1963), s. 12—14, 225—226, 248—249; *Księga sądowa kresu klimkowskiego 1600—1762*, oprac. i wyd. L. Łysiak, [w:] *ibidem*, t. 4 (1965), s. 27—28; *Księgi sądowe, wiejskie klucza jazowskiego 1663—1808*, oprac. i wyd. S. Grodzki, [w:] *ibidem*, t. 5 (1967), s. 29—30; *Księga sądowa wsi Iwkowej 1581—1809*, oprac. i wyd. S. Płaza, [w:] *ibidem*, t. 6 (1969), s. 10—11, 42. W literaturze archiwistycznej zwrócono uwagę na różnice istniejące między indeksami do wydawnictw źródłowych a takimiż pomocami do źródeł nie wydanych. Siemiński, *Roztrząsania...*, s. 60—61; Budka, *Indeksy...*, s. 137; Maciejewska, *Skorowidze...*, s. 150. Budka słusznie zauważa jednak, że przy układaniu indeksów do źródeł nie wydanych należy korzystać z osiągnięć wydawców źródeł, uprzednio przystosowując do zadań, możliwości i potrzeb archiwów. (*Indeksy...*). Zdaniem Konarskiego, „pewną pomocą są w zagadnieniach metodyki indeksowej pokrewne wydawnictwa bibliotekarskie”. (*Indeks archiwalny...*, s. 17). Ważniejsze pozycje *ibidem*, s. 17, przyp. 3.

²⁶ Maciejewska, *Skorowidze...*, 152.

²⁷ Klucz ten stanowił niegdyś centrum dóbr Ostrowskich, a od 1923 r., po śmierci Józefa Ostrowskiego członka Rady Regencyjnej przeszedł drogą spadku na Potockich, ostatnich właścicieli Maluszyna. Wdowiszewski, *Wiadomość...*, s. 65; *Inwentarz*, k. 1 i 7. Dziś Maluszyn znajduje się na samym skraju województwa częstochowskiego, w jego północno-wschodniej części.

²⁸ Są to sygnatury: I/1 ((1552)1678—1848), I/2 (1738—1776), I/4 (1784—1791), I/9 (1754—1824), I/15 (1782—1909), I/18 (1731—1928), I/20 (1562—1934), I/21 (1700—1931),

Przy formułowaniu haseł kierowano się dążeniem, aby zwracały one uwagę badaczy na instytucje prawa materialnego i procesowego znajdujące odbicie w indeksowanych materiałach. Wszakże stopień tego odbicia bywa bardzo zróżnicowany — od obszernych tekstów do lakonicznych wzmianek, zawierających właściwie tylko nazwę instytucji. Ponieważ jednak ziemskie prawo sądowe było głównie zwyczajowym, badacz zmuszony jest korzystać nawet z okrucich wiadomości o praktyce. Skrupulatnie je zestawia i analizuje. Na tej podstawie dzięki ostrożnym uogólnieniom rekonstruuje normę prawną. Toteż, mimo mnogości materiałów archiwalnych, potrzeby historyków prawa nie pozwalają zrezygnować ze wzmianek nawet tam, gdzie rzucają one tylko skąpy promyk światła na instytucję prawną²⁹. Indeks uwzględnia ponadto również i te wzmianki, w których instytucja nie jest wymieniona z nazwy. Jeśli rodziły się wątpliwości przy identyfikowaniu instytucji, wówczas hasło zwraca uwagę na sam problem. Kwalifikację prawną pozostawiono w takich wypadkach badaczom, których mogłyby wprowadzić w błąd hipotezy stawiane pośpiesznie przez indeksatora³⁰. Nazwy instytucji zostały sformułowane zgodnie w zasadzie z terminologią używaną współcześnie w historii prawa. Niekiedy jednak występujące w tekstach terminy prawnicze, mimo ich chwiejności znaczeniowej, zasługiwały na to, aby uczynić je hasłami. Podobnie było z niektórymi wyrażeniami potocznymi. W takich wypadkach hasła zostały ujęte w cudzysłów. Wszakże konsekwentne uwzględnianie bardzo często powtarzających się wy-

I/22 (1691—1857), I/28 ((1629)1820—1822), I/29 (1692—1879), I/30 (1688—1737), I/31 (1700—1714). Cyfry w nawiasach oznaczają daty skrajne jednostki inwentarzowej. Pozycje oznaczone sygnaturami I/9 I/18 nie zawierają materiałów do prawa sądowego.

²⁹ Zdaniem Siemieńskiego, wzmianki powinien uwzględniać tylko indeks do wydawnictwa źródłowego i to wyselekcjonowane. (*Roztrząsania...*, s. 59—61). W nowszych pracach zaleca się daleko idącą ostrożność przy selekcji materiałów archiwalnych podlegających indeksowaniu. Konarski, *Indeks archiwalny...*, s. 34. Daleko posunięta ostrożność jest wskazana zwłaszcza przy założeniu, iż indeks archiwalny ograniczy zbyt częste kartkowanie akt, które przyspiesza ich zniszczenie. (*Ibidem*, s. 13 i 35; Maciejewska, *Skorowidze...*, s. 152). Ma jednak rację Siemieński, że mechaniczne odnotowywanie w indeksie wszystkich bez wyjątku wzmianek jest bezużyteczne. (*Roztrząsania...*, s. 59—60). Zob. też Bielecka, *Uwagi...*, s. 145. Problem selekcji w innym aspekcie widzą również wydawcy źródeł. Wyrażono jednak pogląd, że obowiązkiem badacza jest przeczytanie całego wydawnictwa, co usunie niebezpieczeństwo pominięcia w indeksie pewnych zagadnień. A. Vetulani, *Przedmowa*, [w:] *Księga sądowa Uszwi...*, s. 24—25.

³⁰ W podobny sposób postępowali autorzy sumariuszy do źródeł archiwalnych. Ptaśnikowa, *Dwa projekty...*, s. 133, 134. Problem ten stanął również przed wydawcami ksiąg sądowych wiejskich, którzy rozmaicie go rozwiązywali. Vetulani, *Przedmowa*, s. 24; tenże, *Wstęp*, [w:] *Księgi sądowe wiejskie klucza łąckiego...*, s. 14.

rażeń i terminów źródłowych okazało się niemożliwe. Rozsadziłoby indeks, który znacznie powiększając swoją objętość, straciłby na przejrzystości. Z tego powodu starano się też nie przeciążać go dużą liczbą haseł szczegółowych, dając pierwszeństwo ujęciom syntetycznym. Hasła mają więc zazwyczaj charakter kluczy. Badacz zapoznając się ze wskazanymi przez nie aktami, dotrze do interesujących go kwestii szczegółowych. W niektórych jednak wypadkach tam, gdzie treść źródeł szczególnie za tym przemawiała, utworzono w ramach hasła głównego hasła szczegółowe (tzw. subindeks). Dla uniknięcia zbędnych powtórzeń zastosowano system odsyłaczy.

Autor zdecydował się na ogłoszenie wyników swej dotychczasowej pracy nad indeksowaniem staropolskiej części archiwum maluszyńskiego, mając nadzieję, że znajdzie naśladowców. Tego rodzaju zadanie wymaga bowiem skoncentrowanego wysiłku najmniej kilku osób. Jest to warunek konieczny. Inaczej przyjdzie czekać całe lata na ukończenie projektowanego indeksu.

INDEKS

Cyfry: rzymska cyfra „łamana” z arabską jest sygnaturą akt; cyfry arabskie oznaczają numery stron (kart). W nawiasach podano rok.

Skróty: i n. = i następne; n.d. = nie datowane; v. = *vide*.

apelacja

— *ad luditium Celsissimi Principis Tribunalitium Ducatus Severiensi* I/30: 46—47 (1711)

— do Trybunału Koronnego I/28: 35—36 (1785)

arenda v. dzierżawa

cesionarii possessores v. *possessor*

cesja

— dóbr ziemskich I/31: 9 (1708)

— sumy zapisanej na dobrach ziemskich I/1: 75, 75—76 (1671), 76 (1673), 76—78, 80, 83, 86—87 (1678), I/20: 19 (1774), (*inscripta seu assecurata*) I/31: 1 (1710); 24 (1713)

— v. kobieta

comportatio documentorum I/4: 2 (1784), 20, 36 (1790), I/28: 27 (1785)

contumacia v. niestawienie się przed sądem

darowizna na rzecz Kościoła („zagonów sto”) I/20: 43 (1754)

delator I/4: 23 (1790), I/30: 64 (1719)

dług

— działanie na szkodę wierzyciela I/30: 60—82 (1720)

— niewykonanie świadczenia pieniężnego przyczyną protestacji wierzyciela I/30: 9—10 (1724)

— roszczenie o wykonanie świadczenia pieniężnego I/30: 7—8 (1723)

— *summa debitoria* I/30: 42, 43, 45 (1715)

- uznanie roszczenia wierzyciela I/30: 7—8 (1723)
- v. *ius obligatorii*, kobieta, possessor, pożyczka, sumy na dobrach ziemskich zapisane
- dokumenty
 - nakaz dostarczenia do sądu I/4: 1—2 (1784)
 - pokwitowanie odbioru I/21: 16 (1793)
 - zobowiązanie zwrotu I/4: 80—82 (1791)
- dos v. posag
- dzierżawa
 - browaru, arendarz browaru I/22: 68 (1682?), 69 (n.d.); arendarz „żyd browarny” I/22: 70 (n.d.), 74 (n.d.)
 - browaru i mostowego (umowa) I/15: 1—2 (1782)
 - karczmy (umowa) I/2: 44 (1768)
 - młyna (umowa) I/29: 31—32 (1799)
 - młyna i tartaku (umowa) I/29: 25—30 (1795), 41—42 (1796)
 - nieruchomości ziemskiej I/28: 9, 20 (1628), I/31: 29 (1703), (umowa) I/30: 30—32 (1703), 50—51 (1712), (spory) I/30: 1—2 (1668), 40 i n. (1711)
 - podział czynszu dzierżawnego pomiędzy spadkobierców I/1: 20 (1628)
 - spustoszenie dóbr dzierżawnych I/30: 27 (1701)
- dziesięcina I/20: 5 (1659), 57, 58 (1562), 74, 77 (1761), 80 (1757?) I/21: 2, 3 (1562), 6 (1787), 9 (1789), I/22: 11 (po 1700), 13 (1702), 17 (1706?), 19 (1713), 21 (1716), 27 (1720), 28 (1723)
- pokwitowanie odbioru I/22: 30 (1732), 31 (1741), 33 (1733), 35 (1737), 39 (1782), 63 (1746), 64 (1759), 66 (1765), 73 (n.d.), 75 (1775—1778), 88 (1788),
- proboszcz zastrzega sobie prawo zlustrowania wiosek obciążonych dziesięciną I/22. 63 (1746)
- rozliczenie I/21: 6, 9 (1789)
- wyrok sądu kościelnego I/20: 37—39 (1744), 53—55 (1742), 60—64 (1742)
- egzekucja I/30: 14—16, 23, 25 (1724)
- de bonis I/4: 32 (1790)
- odbicie I/30: 11—13, 15 (1724), 18—21 (1723), 25 (1724)
- ewikcja I/1: 50 (1743), 73 (1678), 78, 84, 87 (1678), I/20: 32 (1647)
- granice
 - rozgraniczenie I/4: 2 (1784)
- spory I/4: 4 (1786), 7 (1787), (powód powołuje konstytucję z 1768 r.) 10—11 (1787); 13, 14 (1789), 16—18, 20—21, 24, 36, 40, 45 (1790), 53, 57, 70, 81 (1791), 86—104 (1788), I/28: 25—36 (1785)
- wyrok Trybunału Koronnego I/4: 27—33 (1790)
- zestawienie orzeczeń sądowych (w streszczeniu) I/4: 84—85 (1629—1790)
- v. szkody
- gwałty (*violentiae*) I/4: 13—14 (1789), 17, 21, 40 (1790), 53, 57, 77 (1791), 86—104 (1788), I/28: 33—34 (1785)
- najechanie dóbr I/30: 60—82 (1720)
- od wojska na ludziach i mieniu szlacheckim I/30: 56—58 (1710)
- zabór nieruchomości I/30: 34—35 (1710)
- zbrojne najście, pobicie ludzi i zniszczenie dóbr I/29: 15—24 (1692)
- v. szkody
- heredes generales I/30: 34 (1710)
- v. dziedziczenie, spadek, testament
- instygator

- przy Trybunale Koronnym I/4: 23 (1790), I/30: 64 (1719)
- przy sądzie grodzkim I/30: 39 (1711)
- intromisja I/1: 67—68 (1738?), 89—90 (1678)
- bezprawna I/30: 62 i n. (1719)
- v. egzekucja
- inwentarz dóbr ziemskich I/1: 42—44 (1738)
- ius obligatorii* I/30: 78 (1720), I/31: 13 (1711)
- ius patronatus* v. prawo prezenty
- kapitały v. sumy
- kobieta
- ceduje sumę zapisana na dobrach ziemskich I/1: 73, 83, 89—90 (1678), I/30: 19 (1723), I/31: 1 (1710)
- dłużnikiem I/30: 83 (1730), 85 (1732), 86, 87 (1733)
- obciąża dobra rentą na rzecz Kościoła I/20: 9, 68—69 (1765)
- pozycja w procesie I/1: 35 (1724), I/20: 37 (1744), I/30: 34 (1710), 36 (1711), 38, 39 (1711), 48 (1712), I/31: 17 (1713)
- przy podziale spadku I/30: 45 (1711), I/31: 8 (1708)
- „wlewkowa pani” I/1: 50 (1743)
- zbywa dobra ziemskie I/1: 46—47 (1743), 59, 63 (1738)
- kondescencja I/4: 24 (1790), 28, 31 (1790), I/30: 12 (1724)
- v. sąd kondescensorialny
- kupno v. sprzedaż
- legat na rzecz Kościoła I/31: 33—34 (1707)
- manifest v. protestacja
- ministerialis regni generalis*
- ogłasza baricję I/4: 31 (1790), I/30: 15, 23, 24 (1724), I/31: 21 (1713)
- relacja o położeniu pozwu I/1: 35, 38 (1725), I/2: 4, 6 (1743), 21 (1747), 25 (1748), I/4: 3, 4 (1786), 6, 8, 10, 11 (1787), 16, 17, 19, 22, 23, 25, 35—37 (1790), 52, 54, 73, 75, 77, 78 (1791), I/30: 36, 37 (1711)
- uczestniczy w intromisji (wwiązaniu) wierzyciela I/1: 68 (1738?), 77 (1678), I/20: 31 (1647), I/30: 12, 13 (1724), 20 (1723)
- woła na rozprawę I/4: 30 (1790), I/30: 22 (1724)
- v. wizja
- ministerialis generalis regni Ducatusque Severiensi*
- ogłasza o sądzie kondescensorialnym I/30: 39 (1711)
- mocja I/4: 24, 28, 29, 31 (1790), 60 (1791)
- niestawienie się przed sądem I/4: 31 (1790), I/20: 37 (1744), 41, 47 (1756), I/30: 14, 22, 23, 24 (1724)
- obligatorius possessor* v. possessor
- „*oboedientia subditorum*” I/30: 34 (1710)
- v. „posłuszeństwo poddanych”
- odszkodowanie *pro damnis et iniuris* I/30: 1—4 (1688)
- v. szkody
- opiekun I/28: 4, 23 (1628), I/30: 36 (1711), 48 (1712)
- oprawa (reformacja) I/28: 10, 19, 21 (1628)
- v. sumy na dobrach ziemskich zapisane
- poena*
- *banitionis perpetuae et proscriptionis* I/4: 14 (1789), 31, 32, 40, 45 (1790), 49, 58 (1791), I/28: 35 (1785), I/30: 14—16, 23, 24—25 (1724), 46 (1711), I/30: 79—80, 81 (1720), I/31: 14 (1711), 20, 21 (1713)

- *evocationis* I/4: 29 (1790)
- *trium mercarum* I/28: 35 (1785)
- *v. sessio turris*
- pokwitowanie odbioru
 - ofiary za modlitwy za zmarłego I/22: 38 (1747)
 - prowizji od sumy I/1: 39 (1784—1786), 40 (1787)
- posag I/1: 37 (1724)
- ustanowienie I/26: 22—23 (1628)
- *v. oprawa*
- posiadanie zakłócone I/4: 13—14 (1789), 17, 24 (1790), 69—70, 77 (1791)
- budowa domu na spornym gruncie I/4: 4 (1786), 7 (1787)
- powód powołuje się na konstytucję z 1768 r. I/4: 11 (1787), 21 (1790)
- przywrócenie posiadania I/30: 78 (1720)
- roszczenie o przywrócenie utraconego posiadania I/30: 62 i n. (1719—1720)
- usiłowanie zmiany koryta rzeki Pilicy I/2: 46—47 (1776)
- wybicie gwałtowne z dóbr I/30: 64 i n. (1719)
- *v. gwałty, szkody*
- „posłuszeństwo poddanych” I/28: 18 (1628) *v. „oboedientia subditorum”*
- possessor
- *advitalitius* I/4: 35 (1790)
- *cesionarius* I/1: 77 (1678)
- *obligatorius* I/1: 52 (1743), I/30: 64 (1719), I/31: 17 (1713)
- potrącenie wzajemnych świadczeń pieniężnych I/21: 6 (1787), 9 (1789)
- pozew
 - do sądu grodzkiego I/2: 4—6 (1743), I/4: 3—4 (1786), 6—8, 10—11 (1787), 52—54, 77—78 (1791), I/30: 21—22 (1724), 36—37 (1711)
 - do sądu ziemskiego I/4: 16—18, 19—22 (1790)
 - do Trybunału Koronnego I/1: 35—37 (1724), I/2: 21—24 (1747), 25—27 (1748), 32—37 (1743), I/4: 23—25 (1790), I/30: 60—70 (1719)
 - przypozwanie I/4: 1—2 (1784)
 - *v. ministerialis*, sąd kondescensorialny
- pożyczka I/30: 83 (1730), 85 (1732), 86, 87 (1733), 88 (1736), 91 (1737), I/31: 29 (1703)
- pokwitowanie dłużnika I/30: 89 (1787)
- zabezpieczona na dobrach ziemskich I/21: 13 (1772), I/30: 27 (1701), 89 (1787)
- prawo prezenty I/1: 49 (1743), 59 (1738), 63 (1738), 82 (1678), I/2: 22 (1747), 26 (1748), I/20: 42, 50—51 (1736), 56 (1562), 74 (1761), 82—83 (1787), 104 (1761), I/21: 1 (1562), 11 (1789), I/28: 18 (1628)
- prawo wrębu I/2: 22 (1747), 26 (1748), I/4: 2 (1784), 41 (n.d.), 60, 61, 62, 63, 65, 68 (1791), I/28: 14—15, 16 (1628), 40 *passim* (XIX w.)
- propinacja
 - kwity, rozliczenia, zestawienia I/15: 7—9 (1785), 13—173 (1785—1804)
 - rachunki I/15: 5—84 (1784—1795)
 - „sumariusz szczególny wyszynku gorzałki i piwa” I/15: 11—13 (1785)
 - wykazy wydanej gorzałki i piwa I/15: 5—6 (1784)
 - wykaz zadłużenia rzemieślników w karczmie I/15: 4 (1784)
 - zobowiązania plebanii wobec arendarza browaru I/22: 68 (1682?), 69 (n.d.), 70 (n.d.), 71 (1722)
 - *v. dzierżawa browaru, karczmy*
- protestacja I/29: 15—24 (1692), I/30: 9—10 (1724), 34—35 (1710), 54—55 (1713), 56—58 (1710)

- v. gwałty
- przysięga I/30: 74 (1720), I/31: 21—22 (1713)
- renta dla Kościoła I/20: 11—13 (1753), 76 (1761), 79 (1768), 80 (1759?), 105 (1761), I/21: 6 (1787), I/22: 1 (1689), 3 (1692), 5 (1694), 7 (1695), 9 (1699), 17 (1706?), 19 (1713), 21 (1716), 28 (1723)
- pokwitowanie odbioru I/22: 1 (1691), 3 (1692), 5 (1694), 7 (1695), 9 (1699), 11 (1700), 13 (1702), 15 (1719), 17 (1706?), 19 (1713), 21, 23 (1716), 25 (1716), 28 (1723), 30 (1732), 31 (1741), 33 (1733), 35 (1737), 36 (1747), 39 (1782), 75 (1775—1778), 77 (1757), 78 (1759), 79 (1767), 81 (1780), 82 (1783), 83 (1784), 84 (1781), 85 (1782), 86 (1785), 87 (1786), 88 (1787), 88 (1788), 90 (1790), 91 (1797), 92 (1803)
- spory sądowe I/20: 47—49 (1756), 118 (1759)
- ustanowienie I/20: 7—8 (1647), 9—10 (1765), 30—35 (1651), 44—45, 45—47 (1756), 66—68, 69—70, 71 (1765—1766), 107 (1751), 109—111 (1753); *modo debiti simplicis* I/20: 15—17 (1759); *modo reemptio alias na wyderkaf* I/20: 24—28 (1753)
- przyrzeczenie ustanowienia I/31: 9 (1708)
- wysokość I/20: 113 (1758), 118 (1759), I/22: 25 (1716), 78 (1759), 81 (1780), 82 (1783), 83 (1784), 84 (1781), 85 (1782), 90 (1790), 91 (1797), 92 (1803), 93 (1806), 94 (1801); (*iuxta modernam coherentiam in laudo publico Regni Tribunalitis sub tempus calamitatis constitutum*) I/22: 25 (1716)
- v. wyderkaf
- sąd kondescensorialny I/4: 40, 45, 46 (1790), 49 (1791), I/30: 39 (1711)
- odesłanie sprawy na sąd kondescensorialny I/4: 13—14 (1789)
- pozew I/4: 35—37 (1790), 73—75, 80—82 (1791)
- ustanowienie I/4: 56—58 (1791), I/28: 33—35 (1785)
- wyrok I/1: 36—37 (1724), I/4: 67—69, 71 (1791), 86—104 (1788), I/30: 30 i n. (1711)
- v. kondescencja
- sessio turris*
- *unius septimanoe* I/4: 63 (1791)
- *trium septimanorum, hebdomadarum* I/4: 63, 65 (1791)
- spadek
- odpowiedzialność spadkobierców za długi I/28: 9, 11, 13—14 (1628)
- podział I/28: 3—21 (1628), I/31: 8—10 (1708); (los poddanych) I/28: 16—18 (1628); (spór sądowy) I/28: 26 i n. (1623)
- pokwitowanie odbioru części spadkowej I/31: 25—26 (1714)
- sprzedaż dóbr ziemskich I/1: 45—58 (1743), 59—61, 63—66 (1738), 72—74, 82—84 (1678)
- sumy na dobrach ziemskich zapisane I/1: 76 (1673), I/2: 4—6 (1743), 10—17 (1744), 38 (1754?), I/30: 75—77 (1720), I/31: 17—22 (1713), 33 (1707)
- dysponowanie I/31: 30—31 (1701)
- dziedziczenie I/31: 24 (1713)
- *modo obligatorio* I/1: 75 (ante 1671), 76 (ante 1678), I/31: 8 (1708)
- pokwitowanie odbioru I/2: 2 (1740), 8 (1744), 9 (1745), 18 (1746), 20 (1747), I/21: 14 (1786), I/31: 12 (1713)
- pokwitowanie odbioru prowizji (odsetek) I/2: 1 (1738), 41 (1752), 42 (1754), I/30: 27 (1701)
- przyrzeczenie zapisania I/31: 12 (1713)
- spłacenienie I/1: 51—55 (1743)
- spór sądowy I/2: 35 (1743), I/30: 48 (1712), 52—54 (1713)
- żonie I/1: 73, 83 (1678), 87 (1778), 89, 90 (1678); (*modo debiti simplicis*) I/31: 1 (1710), 27 (1701); (*modo reformatorio*) I/1: 75 (ante 1671)

- v. cesja, cprawa, renta dla Kościoła
- szkody I/4: 77—78 (1791), 96—104 (1788)
- *damna* I/28: 34—35 (1785)
- *demolitio stabuli* I/4: 74 (1791)
- leśne I/2: 22 (1747), 26 (1748), 29—30 (1753), I/4: 69—72 (1791)
- w łące I/4: 48—50 (1791)
- v. odszkodowanie
- terminus peremptorius* I/4: 2 (1784)
- testament I/31: 3—5 (1712), 33 (1707)
- tuitor* v. opiekun
- umocnienie umowy
- *sub damnis terrestribus* I/1: 57 (1743), 73, 87 (1678)
- *sub damnis terrestribus simpliciter taxandis* I/1: 84 (1678), I/31: 10 (1703)
- wadium I/1: 73, 74, 78, 80 (1678), I/4: 63 (1791), I/20: 7, 8 (1647), 10 (1765), 16, 17 (1759), 27 (1753), 31, 32 (1647), 44, 45, 46 (1756), 110, 111 (1753), I/21: 8 (1787), 12 (1789), I/28: 20 (1628), I/30: 28 (1701), 80 (1720), I/31: 6 (1700), 27 (1701)
- wizja I/2: 46, 47 (1776)
- wolności v. prawo wrębu
- woźny v. *ministerialis*
- wwięzanie v. intromisja
- wyderkał I/1: 51 (1743), I/20: 7 (1647), 9 (1765), 26 (1753), 31 (1647), 44 (1756), 46 (1756), 69 (1765), 107 (1751), 110 (1753), 118 (1759), I/21: 9 (1782), I/22: 13 (1702), 15 (1719), 23 (1716), 88 (1788), I/28: 14 (1628)
- v. renta dla Kościoła
- wyrok
- biskupa krakowskiego jako księcia siewierskiego I/30: 1—4 (1688)
- sądu grodzkiego I/4: 1—2 (1784), 48—50, 56—58 (1791), I/28: 25—36 (1785), I/30: 48—49 (1712), I/31: 13—14, 15—16 (1711), 17—22 (1713)
- Trybunału Koronnego I/4: 27—33 (1790), 60—72 (1791), I/30: 60—82 (1720)
- s. d. ziemskiego I/4: 12—14 (1789), 39, 41, 42, 44—46 (1790)
- v. sąd kondescensoralny
- zakład v. wadium
- zamiana gruntów I/21: 8 (1787), 11—12 (1739)
- zapis v. legat
- zastaw dóbr ziemskich I/1: 86—87 (1678), I/30: 27—28 (1701), I/31: 13—14 (1711)
- v. *ius obligatorii*, *possessor*, sumy na dobrach ziemskich zapisane
- zastęp v. ewikcja